

Eötvös Loránd Tudományegyetem
Állam- és Jogtudományi Kar
Polgári Eljárásjogi Tanszék
Évfolyamdolgozat
Konzulens: Dr. Papp Zsuzsanna

A szóbeli egyezségi kérelem azonnali elbírálása és a
közvetítői eljárás összehasonlító elemzése
a jogvitában érintett felek érdekeinek szempontjából

Készítette: Mészáros Ádám Miklós III/17.

Budapest, 2005

TARTALOMJEGYZÉK

1.BEVEZETÉS.....	3
2.AZ ELJÁRÁSOK ELHELYEZÉSE A JOGVÉDELMI ESZKÖZÖK KÖZÖTT.....	3
3.AZ ÖSSZEHASONLÍTÁS ALAPJÁUL SZOLGÁLÓ SZEMPONTOK.....	4
4.ZÁRÓ GONDOLATOK.....	29
FELHASZNÁLT IRODALOM.....	31
FELHASZNÁLT JOGSZABÁLYOK.....	32
EGYÉB FORRÁSOK.....	32

1. BEVEZETÉS

Ha kialakul egy polgári jogvita, amelyet az abban érdekelt felek saját akarat-elhatározásukból rendezni akarnak, akkor erre a mai magyar polgári eljárásjogi jogintézmények között több lehetőség is rendelkezésükre áll. A szóbeli egyezségi kérelem azonnali elbírálása és a közvetítői eljárás leglényegesebb közös vonása az, hogy a benne résztvevő felek azzal a közös szándékkal veszik igénybe az adott eljárást, hogy a közöttük fennálló jogvitát mielőbb rendezzék. Bár a két jogintézmény a főbb vonásokat tekintve hasonlónak tűnhet, a felek szempontjából egyáltalán nem mindegy, hogy az adott jogvita megoldásához melyiket veszik igénybe. Dolgozatomban arra keresem a választ, hogy vajon melyik eljárás a kedvezőbb számukra: milyen előnyökkel illetve milyen hátrányokkal kell számolniuk az egyes eljárások igénybevétele esetén. Ennek megválaszolásához hatályos és idevonatkozó jogszabályokat, kommentárokat, tanulmányokat, a szakma prominens képviselőjével folytatott levelezésből egyes részleteket és közvetítéssel foglalkozó irodák (gazdasági társaságok) által közzétett információkat használok fel.

2. AZ ELJÁRÁSOK ELHELYEZÉSE A JOGVÉDELMI ESZKÖZÖK KÖZÖTT

A szóbeli egyezségi kérelem azonnali elbírálása a Pp. 127. §-ában szabályozott, tehát a perjogi intézményekkel együtt tárgyalta bírósági nemperes eljárás. A Pp.-be 1972. évi 26. törvényerejű rendelet (III. Ppn.) 21. §-a iktatta be és 1973. I. 1-jétől hatályos. Eszerint lehetősége van a feleknek, hogy idézés nélkül, egyezségkötés céljából jelenjenek meg a bíróság előtt.¹

A törvény ezzel módot nyújt arra, hogy a felek valamely – polgári eljárásra tartozó – vitás ügyük eldöntése és a végrehajtás lehetőségének biztosítása céljából igénybe vehessék a bíróság közreműködését anélkül, hogy valamelyiküknek keresetet kellene benyújtaniuk.²

Az eljárás eredményeképpen létrejött egyezség a felek egyező akaratnyilvánítással létrejött megállapodása, azaz szerződés, melyhez - ha azt a bíróság jóváhagyja - az ítélettel azonos joghatások fűződnek.

A bírósági egyezség egyik eleme a felek egybehangzó akaratnyilatkozata (szerződése), amellyel a jogvitát rendezik. A felek ezen megállapodása azonban eltér a polgári jogi

¹ Pp. 127. § (5) bek.

² KISS DAISY: A perjogi intézményekkel együtt tárgyalta bírósági nemperes eljárások. In: A bírósági nemperes eljárások magyarázata, szerkesztette: Németh János, Kiss Daisy, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 2002, 259. O.

egyezségtől (Ptk. 240.§) Bírósági egyezség ugyanis nem csak akkor köthető, ha a felek kölcsönösen engednek egymásnak, az alperes vállalhatja a teljes kereseti követelés teljesítését.³

Az intézmény jellegét kettős jogi természete mutatja: megkötésével a felek nemcsak a perbe vitt anyagi jogaik felett rendelkeznek, hanem egyben kifejezésre juttatják az ítéleti döntés mellőzésére vonatkozó akarataikat is.⁴

A közvetítői eljárás külön törvényben, a közvetítői tevékenységről szóló 2002. évi LV. törvényben szabályozott alternatív vitarendezési mód. E törvény 2003. március 17-én lépett hatályba.

A közvetítés fogalmát maga a törvény határozza meg. Eszerint: a közvetítés e törvény alapján lefolytatott olyan sajátos permegelőző, konfliktuskezelő, vitarendező eljárás, amelynek célja - összhangban az 1. § (1) bekezdésében foglaltakkal - a vitában érdekelt felek kölcsönös megegyezése alapján a vitában nem érintett, harmadik személy (közvetítő) bevonása mellett a felek közötti vita rendezésének megoldását tartalmazó megállapodás létrehozása (Ktt. 2. §).

Az eljárás – törvény szerinti - célja, hogy elősegítse a természetes személyek és más személyek személyi és vagyoni jogaival kapcsolatban felmerült azon polgári jogviták rendezését, amelyekben a felek rendelkezési jogát törvény nem korlátozza [Ktt. 1. § (1) bek.].

E két jogintézménynél a felek kölcsönösen engednek követeléseikből. A szóbeli egyezségi kérelem azonnali elbírálása esetén ez a jogszabályok által megengedett határokon belül, a közvetítői eljárás esetén pedig akár a jogszabályoktól eltérően is megvalósulhat.

3. AZ ÖSSZEHASONLÍTÁS ALAPJÁUL SZOLGÁLÓ SZEMPONTOK

3.1. Az eljárást igénybe vevő felek köre

A két eljárás összehasonlításakor az egyik legfontosabb kérdés az, hogy kik azok, akik élhetnek a jogszabályok adta eljárási lehetőségek valamelyikével, ki veheti igénybe az adott eljárást.

Egyezséget az adott jogvita alapját képező jogviszony anyagi jogi jogosultja és kötelezettje köthet. Nincs azonban annak akadálya, hogy annak kapcsán olyan személy is jognyilatkozatot tegyen, aki nem áll perben, de jogaival, kötelezettségeivel a felek

³ KISS DAISY: A tárgyalás. In: A polgári perrendtartás magyarázata I, szerkesztette: Németh János, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1996, 609. O.

⁴ KISS DAISY: A tárgyalás. In: A polgári perrendtartás magyarázata I, szerkesztette: Németh János, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1996, 609. o

megállapodása összefügg. A fél képviselő útján is köthet egyezséget. Az ügygondok azonban erre csak akkor jogosult, ha ezzel az általa képviselt felet nyilvánvaló károsodástól óvja meg (Pp. 74. §).⁵ Jog- és cselekvőképesség tekintetében a perbeli jog- és cselekvőképességgel kapcsolatos szabályokat kell figyelembe venni.

Közvetítői eljárásban létrejövő megállapodást a vitás jogviszony anyagi jogi jogosultján és kötelezettjén kívül más is köthet, hiszen nincs annak akadálya, hogy a vita rendezése érdekében valaki olyan kötelezettségeket is magára vállaljon, amelyeket jogszabály nem ír elő kötelezően. Jog- és cselekvőképesség tekintetében a polgári jogi jog- és cselekvőképességgel kapcsolatos szabályokat kell figyelembe venni.

3.2. Joghatóság, hatáskör, illetékesség

3.2.1. Joghatóság

A külföldi elemeket is tartalmazó tényállások esetén - a szóbeli egyezségi kérelem azonnali elbírálása esetén - a feleknek először azt kell eldönteniük, hogy melyik állam bírósága vagy más hatósága előtt indíthatják meg az adott eljárást.

A szóbeli egyezségi kérelem azonnali elbírálása esetén erre a legfontosabb jogforrás, a az 1979. évi 13. törvényerejű rendelet a nemzetközi magánjogról (Nmjt.) ad választ. Így a magyar bíróság - az általános joghatóság szabályai alapján - eljárhat minden ügyben, amennyiben az alperes lakóhelye vagy szokásos tartózkodási helye, jogi személy (jogi személyiség nélküli gazdasági társaság) esetében székhelye belföldön van, hacsak joghatóságát e törvényerejű rendelet ki nem zárja [Nmjt. 54. § (1) bek.]. Az általános szabályokon kívül alapot adhat a magyar bíróság eljárására – a különös joghatóság szabályai alapján – például meghatározott szerződéses jogviták, szerződésen kívüli károkozásból eredő jogviták, károsodás veszélye miatt érvényesített igények esetén az Nmjt.-ben meghatározott feltételek megléte. Ezeknek az eseteknek a részletes felsorolására a dolgozat nem terjedhet ki. Egyes tényállásoknál a felek jogvitájában csak magyar bíróság járhat el [kizárólagos joghatóság, Nmjt. 62/A.§-62/B.§], bizonyos tényállásoknál viszont a magyar bíróság joghatóságának hiánya miatt nincs joga a magyar bíróságnak a szóbeli egyezségi kérelem azonnali elbírálására [kizárt joghatóság, Nmjt. 62/C. §-62/E. §]. Tehát a felek

⁵ BÁRÁNDY PÉTER: T/1092. számú törvényjavaslat a közvetítői tevékenységről – Általános indokolás, Budapest, 2002. október, az adott törvényi részhez kapcsolódó indokolás

Ezzel szemben a közvetítői eljárásban ilyen megkötések nem jelentkeznek. A közvetítői tevékenységet a közvetítő megbízási szerződés alapján végzi. „A szerződési szabadság nem kevésbé teljes nemzetközi kapcsolatokban, mint egy adott állam jurisdikcióján belül. Mi akadályozna meg két, más és más állam polgárát (vagy más és más államban regisztrált céget) abban, hogy megbízási szerződést kössön harmadik személlyel abban, hogy az kíséreljen meg kettejük között egyezési megállapodást létrehozni?”⁶

3.2.2.Hatáskör

Ha biztos, hogy a jogvita magyar bíróság elé tartozik, akkor azt figyelembe venni a szóbeli egyezségi kérelem azonnali elbírálása esetén, hogy melyik bíróság jogosult az eljárásra. A szűkebb értelemben vett hatásköri szabályok azt határozzák meg, hogy egyes polgári ügyekben milyen általános bíróság, helyi bíróság vagy megyei bíróság jár el.⁷

A Pp. 127. § alapján e kérdésben nem lehet egyértelműen megadni a választ, azonban NÉVAI LÁSZLÓ 1976-ban e szakaszhoz fűzött magyarázata alapján az állapítható meg, hogy a felek csak olyan ügyben fordulhatnak szóbeli egyezségi kérelemmel a bírósághoz, amely a Pp. alapján a helyi bíróság hatáskörébe tartozik: „ilyen eljárásnak egyébként – figyelemmel a (2) bekezdés első mondatára – csak járásbíróság előtt van helye (ami azt jelenti, hogy megyei bíróság hatáskörébe tartozó perben nem lehet egyezségi kísérletre idézést kérni, vagy a bíróság előtt e célból megjelenni)”⁸.

Mivel a felek között nagy a hajlandóság a megegyezésre, a megyei bíróság hatáskörébe tartozó ügyekben is - bár más eljárásban, de - gyorsan rendezhetik jogvitájukat. Ha ügyvéd által nincsenek képviselve, akkor a szóbeli kereset azonnali tárgyalása, a perbeli egyezség pedig bármely esetben megközelítően hasonló előnyt tud számukra nyújtani.

A közvetítői eljárásban nincs hatáskörrel kapcsolatos kérdés, a bármely közvetítő eljárhat az adott ügyben.

3.2.3.Illetékesség

Az illetékesség az ügyek elosztását jelenti az azonos hatáskörű bíróságok között.⁹ A szóbeli egyezségi kérelem azonnali elbírálását a felek a Pp. illetékességre vonatkozó szabályai

⁶ Levelezés Dr. Eörsi Mátyással, az Eörsi & Társai Közvetítő Iroda vezetőjével

⁷ NÉMETH JÁNOS: Magyar Polgári Perjog I., Liturgia Kiadó, Budapest, 1996, 176. O.

⁸ NÉVAI LÁSZLÓ: Keresetindítás. In: A polgári perrendtartás magyarázata, szerkesztette: Szilbereky Jenő és Névai László, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1976, 688. O.

⁹ NÉMETH JÁNOS: Magyar Polgári Perjog I., Liturgia Kiadó, Budapest, 1996, 184. O.

alapján több helyi bíróságon is kezdeményezhetik. A Pp. 29 -30. §-ai az általános illetékesség feltételeit rögzítik, ez alapján állapítható meg, hogy melyik bíróságon kell a feleknek egyezségkötés céljából megjelenni. A felek lehetőségeinek köre azonban nem zárul be itt, ugyanis mindazokban a perekben, amelyekre más bíróság kizárólagos illetékessége megállapítva nincs, az általánosan illetékes bíróság helyett a Pp. 32-41. §-aiban meghatározott előfeltételek mellett az ott megjelölt bármelyik bíróságon is benyújtható a kérelem (vagylagos illetékesség). Vagyonjogi ügyek tekintetében a felek a felmerült jogvitájukra vagy a meghatározott jogviszonyból eredő jövőbeli jogvitájuk esetére pedig ki is köthetik valamely bíróság illetékességét (alávetéses illetékesség).

A közvetítői eljárás ismét nagy kényelmet nyújt a feleknek, hiszen nincs illetékességgel kapcsolatos kérdés, a bármely közvetítő eljárhat az adott ügyben.

3.3. Az eljárások

3.3.1. Az eljárások megindítása

A két eljárás megindítása a felek önkéntes döntésén és beleegyezésén alapszik, az adott eljárás csak akkor indul el, ha valamennyi fél egyetért abban, hogy a egyik vagy másik eljárás útján rendezze vitáját.

A szóbeli egyezségi kérelem azonnali elbírálása esetén a felek helyzete igen egyszerű. Elég mindössze azt tudniuk, hogy melyik bíróság járhat el az adott jogvitában. Ebben - a közvetítői eljárással ellentétben - választási lehetőségük nincs a feleknek. Ha a felek ezen a bíróságon idézés nélkül, egyezségkötés céljából megjelennek, a bíróság az erre irányuló közös kérelem esetén az eljárást – a később ismertetett feltételek megléte esetén - megkezdi. A kérelemnek tartalmaznia kell az ügy rövid megjelölését, lényegében nem többet, mint az igény azonosításra alkalmas körülírását.¹⁰ Nincs szükség keresetlevélre, sem egyéb alakszerűségek betartására.

Hangsúlyozni kell, hogy ha a felek nincsenek együttesen jelen a bíróság előtt, szóbeli egyezségi kérelemről nem beszélhetünk, kizárólag a Pp. 127. § (2) bekezdésben foglaltak szerint egyezségi kísérletre idézést kérhető, vagy a Pp. 127. § (1) bekezdés alapján a bíróság a szóbeli kereset alapján a tárgyalást azonnali kitézi.

¹⁰ KÖLES TIBOR: Keresetindítás. In: Polgári eljárásjog: Kommentár a gyakorlat számára, szerkesztette: Petrik Ferenc, Budapest, HVG-ORAC, 1994, 282/3. o.

A Ptk. az eljárás megindításához anyagi jogi joghatást is fűz: követelés bírósági úton való érvényesítése megszakítja az elévülést.¹¹

A közvetítői eljárásban a felek közös megegyezés alapján az általuk választott közvetítőhöz, vagy a névjegyzékben szereplő jogi személyhez fordulnak írásban, kezdeményezve az eljárás megindítását.

A felkérésben a feleknek nyilatkozniuk kell arról, hogy közös megegyezésük alapján a közöttük fennálló vitás ügy megoldását közvetítői eljárás keretében kívánják rendezni.¹²

Az ügy bonyolultságára tekintettel a felek az ügyben több természetes és/vagy jogi személy felkérését kezdeményezhetik. Ha a felek a jogi személynél kezdeményezik a közvetítői eljárás megindítását, a felkérés alapján a jogi személy jelöli meg a nevében eljáró természetes személyt, tekintettel arra, hogy a közvetítést csak természetes személy folytathatja le.¹³

A természetes személy, továbbá a jogi személy nevében eljáró alkalmazott - a jogi személy vezetőjével egyeztetve - a kérelem kézhezvételét követő 8 napon belül köteles írásban nyilatkozni arról, hogy a felkérést elfogadja-e. Ha a felek által felkért természetes személy, továbbá a jogi személy nevében eljáró alkalmazott a felkérést elfogadja, a közvetítői eljárás lefolytatására, mint közvetítő, ő jogosult [Ktt. 24. § (1) bek.].

A nyilatkozattételre nyitva álló határidő az eljárás lehető legrövidebb időn belüli megkezdésének lehetőségét kívánja biztosítani a felek részére, amennyiben pedig a felkérést a természetes személy vagy a jogi személy visszautasítja, azt a lehetőséget, hogy a lehető legrövidebb időn belül a felek újonnan választott természetes személy vagy jogi személy felkérésével kezdeményezhessék ismét a közvetítői eljárás megindítását.¹⁴

Ha a közvetítő elfogadta a felkérést, a 24. § (1) bekezdése szerinti, a felekhez intézett elfogadó nyilatkozatában meghívja a feleket az első közvetítői megbeszélésre és tájékoztatja őket a képviselőlet lehetőségéről [Ktt. 28. § (1) bek.]

Ha a felek bármelyike az első közvetítői megbeszélésen személyesen nem jelenik meg, a közvetítő a közvetítői eljárást nem indítja meg (Ktt. 29. §), hiszen az érdekek mentén történő tárgyalások során kialakítandó döntés meghozatalában, a megállapodás kidolgozásában és

¹¹ Ptk. 327. § (1) bek.

¹² Ktt. 23. § (4) bek.

¹³ SÁRINÉ DR. SIMKÓ ÁGNES: A mediáció. A közvetítői tevékenység. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2004, 268. O.

¹⁴ BÁRÁNDY PÉTER: T/1092. számú törvényjavaslat a közvetítői tevékenységről – Általános indokolás, Budapest, 2002. október, az adott törvényi részhez kapcsolódó indokolás

annak aláírásában - a közvetítés legfontosabb elemeit figyelembe véve - személyükben ők kompetensek.¹⁵

Ha valamennyi fél vagy a felek egyike nem jelenik meg, ez feltehetően azt jelenti, hogy a közvetítő felkérését kezdeményező döntésük meghozatalát követően a felek vagy a felek egyikének döntése megváltozott, azaz a vitás ügy rendezésére a közvetítői eljárás lefolytatását nem tekinti megfelelőnek, ezért nincs szükség arra, hogy hosszabb ideig kérdéses legyen a közvetítői eljárás megindításának időpontja.¹⁶

Ha a felek az első közvetítői megbeszélésen kapott tájékoztatást [Ktt. 30. § (2) bek.] követően továbbra is fenntartják azon igényüket, hogy vitájukat a közvetítő bevonásával rendezzék, ennek tényét mindkét fél és a közvetítő aláírását tartalmazó írásos nyilatkozatban rögzítik.

E nyilatkozat aláírásával az eljárás megindul.

A közvetítői eljárás megindítása az elévülést megszakítja.¹⁷

3.3.2. Az eljárások lefolytatása

3.3.2.1. Az eljárások menete

A szóbeli egyezségi kérelem azonnali elbírálása egy gyors nemperes eljárás, így szabályai a felek számára is egyszerűek.

A megfelelő összetételben eljáró bíróságnak meg kell hallgatnia a feleket, és az egyezség jóváhagyása tárgyában csak ennek eredménye szerint határozhat. Bár ritka eset, és a gyakorlatban ma már nincs erre példa, de nincs akadálya annak sem, hogy a bíróság a felek egyezségét jegyzőkönyvbe foglalja, mégpedig olyan módon, hogy a felek egyike felperesi minőségben az egyezség szerinti igényt érvényesíti, azt a másik fél alperesi minőségben elismeri, majd a bíró rögzíti az egyezség jóváhagyása érdekében a Pp. 148. § (2) bekezdése szerint mérlegelendő részleteket, s végül a felek egyezségét. Ugyanakkor az egyezség jóváhagyására határnapot tűz, azt a felekkel közli, s kitanítja őket a további eljárásra. A felek nyilatkozatainak megfelelően jegyzőkönyvbe kell foglalni azt is, ha a felek a tárgyaláson nem kívánnak megjelenni, s annak távollétükben megtartását kérik. A határnapon a szabályszerűen

¹⁵ BÁRÁNDY PÉTER: T/1092. számú törvényjavaslat a közvetítői tevékenységről – Általános indokolás, Budapest, 2002. október, az adott törvényi részhez kapcsolódó indokolás

¹⁶ BÁRÁNDY PÉTER: T/1092. számú törvényjavaslat a közvetítői tevékenységről – Általános indokolás, Budapest, 2002. október, az adott törvényi részhez kapcsolódó indokolás

¹⁷ Ktt. 31. § (1) bek.

megalakított bíróság dönt az egyezség jóváhagyásáról. Ha a rendelkezésre álló adatok elegendők a jóváhagyásra, jóváhagyó határozatot hoz, és azt a felekkel közli. Ha az adatok nem elegendők, akkor a feleket meghallgatásuk végett megidézi, s a további meghallgatás eredményeként dönt a jóváhagyás kérdésében.¹⁸

Előfordulhat, hogy a jóváhagyás törvényi feltételének meglétét illetően a bíróságnak kétsége merül fel. Ilyenkor a felek meghallgatásával, s ha indokolt, bizonyítás útján oly mértékben kell feltárnia a tényállást, hogy az, az egyezség jóváhagyását kellően megalapozza.

Fontos kérdés az, hogy a felek milyen nyelvet jogosultak használni a az eljárásban. A szóbeli egyezségi kérelem azonnali elbírálásakor is érvényesül az anyanyelv használatának elve. Eszerint a bíróság nyelve a magyar, de a magyar nyelv nem tudása miatt senkit hátrány nem érhet. A bírósági eljárásban – nemzetközi egyezményben meghatározott – körben mindenki jogosult anyanyelvét, regionális vagy kisebbségi nyelvét használni. A Pp. kimondja, hogy a bíróság köteles tolmácsot alkalmazni, ha ezeknek az elveknek az érvényesülése érdekében szükséges.

Az eljárás céljainak egyike a tényállás helyes felderítése és annak alapján a jogszabályoknak megfelelő egyezség létrehozása, ezért a bizonyítás a Pp.-ben meghatározott szabályok szerint folyik, és az eljárásban betöltött jelentősége ugyanolyan nagy, mint a peres eljárásban. Bizonyítási eszközök különösen a tanúvallomások, a szakértői vélemények, a szemlék, az okiratok és egyéb tárgyi bizonyítékok [Pp. 166. § (1) bek.]. Mivel a felek közös elhatározással a mielőbbi vitarendezést célozzák meg az eljárással, a bizonyításnál a legtöbbet alkalmazott szabály a Pp. 163. § (2) bekezdése: a bíróság az ellenfél beismerése, minkét fél egyező vagy az egyik félnek az ellenfél által bírói felhívás ellenére kétségbe nem vont előadása folytán valónak fogadhat el tényeket, ha azok tekintetében kételye nem merül fel.

A közvetítés – a szóbeli egyezségi kérelem azonnali elbírálásától eltérően - nem előre meghatározott eljárási rend szerint történik, hiszen nem hatósági eljárásról van szó. Ehelyett annak menetét a felek és a közvetítő – néhány kivételtől eltekintve – maguk alakítják. A törvény csupán a közvetítői eljárás főbb elveit határozza meg, így pl. azt, hogy a közvetítő a feleket részletesen meghallgatja, a felek meghallgatása történhet együttes vagy külön-külön tartott megbeszéléseken is.¹⁹

A eljárás menete közvetítőnként más és más: bár a nemzetközi gyakorlatot a magyar közvetítők többé-kevésbé átveszik, kisebb eltérések lehetnek. Ez azonban a felek

¹⁸ KISS DAISY: A perjogi intézményekkel együtt tárgyalt bírósági nemperes eljárások. In: A bírósági nemperes eljárások magyarázata, szerkesztette: Németh János, Kiss Daisy, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 2002, 262. O.

¹⁹ EÖRSI MÁTYÁS – ÁBRAHÁM ZITA: Pereskedni rossz! Mediáció: a szelíd konfliktuskezelés. Minerva Kiadó, Budapest, 2003, 61. O.

szempontjából nem lényeges, hiszen mind a közvetítő, mind a vitában érdekelt felek érdeke, hogy az eljárás a lehető legeredményesebben szolgálja a megegyezés létrejöttét (más kérdés az óradíjban megállapított közvetítői munkadíj és az eljárás hossza közötti esetleges összefüggés).

A közvetítésben használt nyelvet a közvetítő nyelvtudása jelentősen befolyásolja. A feleknek célszerű olyan közvetítőt választani, aki az Igazságügyi Minisztérium közvetítői névjegyzékében feltüntetettek szerint a kívánt nyelven a közvetítést vállalja. Bár a törvény nem tartalmaz rendelkezést tolmácsokról, így nem kizárt azok alkalmazása, a közvetítést mégis jelentősen lassíthatja a kommunikáció komplikáltsága. Láthatjuk tehát, hogy az eljárás nyelve tekintetében a közvetítés nem elég széleskörű, jelenleg 16 nyelv közül választhatnak a felek.

A közvetítő bizonyítást nem folytat le (az eljárásnak ugyanis nem célja a tényállás objektivitásra törekvő feltárása), nem kötelezi a feleket a vita meghatározott módon történő lezárására, valamilyen magatartás tanúsítására, cselekmény elvégzésére, hanem a felek önkéntes elhatározással maguk alakítják ki a közvetítői eljárással szembeni elvárásaikat, a jogaikat és kötelezettségeiket tartalmazó megállapodás tartalmát, a közvetítő csupán közvetíti a megállapodás létrejöttét.²⁰

A közvetítő a felek egyetértésével szakértőt vehet igénybe. Szakértőként bárki eljárhat, aki valamely kérdésben kellő szakértelemmel rendelkezik, és akinek a személyében a felek megegyeznek [Ktt. 33. § (1) bek.].

Erre általában akkor lehet szükség, ha a felek úgy ítélik meg, hogy a vitás ügyben az általuk létrehozandó megállapodás kidolgozásához a kérdés elbírálása szempontjából kellő szakértelemmel rendelkező személy tudásával segítséget nyújthat.²¹

A közvetítő a felek kérésére a közvetítői eljárásban a vitás ügy körülményeiről tudomással bíró más személyeket is meghallgathat [Ktt. 34. §].

3.3.2.2. Az eljáró bíró és a közvetítő által használt módszerek

A felek egyetértésének legfontosabb eleme a jogvita rendezésének igénye. Ezen belül azonban sok kis sérelem, konfliktus húzódhat meg. Így a bírónak ill. a közvetítőnek ezek kezelésére éppúgy föl kell készülnie, mint akár a jogi háttér ismeretére. Hogy a felek melyik

²⁰ SÁRINÉ DR. SIMKÓ ÁGNES: A mediáció. A közvetítői tevékenység. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2004, 238-239. O.

²¹ BÁRÁNDY PÉTER: T/1092. számú törvényjavaslat a közvetítői tevékenységről – Általános indokolás, Budapest, 2002. október, az adott törvényi részhez kapcsolódó indokolás

eljárásban kapják meg e tekintetben a nagyobb szakmaiságot, az a bíró ill. közvetítő konkrét adottságaitól is függ.

A szóbeli egyezségi kérelem azonnali elbírálása esetén a bíró lényegében azonos módszereket használ a perbeli egyezés esetén alkalmazott módszerekkel azzal az eltéréssel, hogy ebben az esetben a felekben már a bírósághoz való fordulás előtt kialakult egyezségkötésre irányuló szándék. Így a bírói módszer már nem azt szolgálja, hogy az egyezséget – mint előnyös perelhárító lehetőséget – a feleknek a figyelmébe ajánlja, hanem azt, hogy a felek a lehető legkönnyebben eljussanak a jogszabályoknak megfelelő egyezségig. A bíró ennek érdekében

A bekövetkezett sérelmek helyett a jövő felé orientálja a feleket, felismerteti a felekkel saját érdekeiket, a vita mibenlétét, feltárja a jogviszonyban kölcsönös érdekeknek megfelelően még működtethető elemeket. A fontos technikák közé tartozik az is, hogy a bíró mindent megtesz azért, hogy maradéktalanul megismerje a felek érdekeit. Értelmezi a fél által tett nyilatkozatot, az egymást támadó akciókat „leszereli”. Felvázolja az esetet egyszerűsítve, a bonyolító körülmények és szakkérdések elhagyásával. Kis lépésekben engedményeket kér a felektől, megoldást javasol a feleknek, megpróbálja a felek nyelvére lefordítani a tényállás jogi megítélését.²²

A közvetítő feladata, hogy a közvetítés során pártatlanul, lelkiismeretesen, legjobb tudása szerint közreműködjön a felek közötti vitát lezáró megállapodás létrehozásában [Ktt. 3. §].

A közvetítói eljárásnak igen lényeges eleme, hogy a közvetítő azt biztosítja az eljárás során, hogy a felek közötti megbeszélés ne a helyzet további kiélezéséhez, hanem a megoldás kidolgozásához, a vita megállapodással történő rendezéséhez vezessen²³

Ezért a törvény is előír bizonyos technikákat, amelyeket a közvetítőnek alkalmaznia kell: a közvetítói eljárásban a közvetítő a feleket részletesen meghallgatja, biztosítva, hogy a felek egyenlő elbánásban részesüljenek. Ennek során a felek kifejthetik érdekeik alapján kialakított álláspontjukat és a rendelkezésükre álló iratokat is bemutatathatják.²⁴ A felek megállapodásától függően a közvetítő a közvetítói eljárást a felek együttes jelenlétében vagy külön-külön tartott megbeszélések formájában egyaránt lefolytathatja.²⁵ A közvetítő az egyik féltől kapott tájékoztatást közölheti a másik féllel annak érdekében, hogy a másik fél ennek

²² UDVARHELYI MIKLÓS: Konfliktuskezelés vagy konfliktusgerjesztés? A bíró szerepe az egy[ez]ség megkötésében. In: Bírák Lapja. A Magyar Bírói Egyesület folyóirata 3-4/96: 102-140., 117-118. O.

²³ BÁRÁNDY PÉTER: T/1092. számú törvényjavaslat a közvetítói tevékenységről – Általános indokolás, Budapest, 2002. október, az adott törvényi részhez kapcsolódó indokolás

²⁴ Ktt. 32. § (1) bek.

²⁵ Ktt. 32. § (3) bek.

figyelembevételével álláspontját kialakíthassa, előadhassa, kivéve, ha a tájékoztatást adó fél nyilatkozata szerint a tájékoztatás nem hozható a másik fél tudomására.²⁶

A közvetítő a tárgyalást a úgy irányítja, hogy a felek a múltba való visszatekintés helyett inkább a lehetséges megoldási módozatokat körvonalazzák. Hozzásegíti a feleket ahhoz, hogy a lehetséges megoldási módozatok folyamatosan szűkítsék annak érdekében, hogy megtalálják és megfogalmazzák a kölcsönösen elfogadható kompromisszumos megoldást. A kompromisszum körvonalazódása esetén a közvetítő tisztázó kérdéseket intéz a felekhez annak érdekében., hogy a kompromisszum ne tévedésen alapuljon, hanem a felek valódi akaratát tükrözze és valódi érdeküket fejezze ki.²⁷

A közvetítés során természetesen a közvetítő pártatlan pozícióját veszélyeztető tanácsot nem adhat, nem dönthet a vitás ügyben, hanem csak segíti a feleket a megoldás megtalálásában. Természetesen a közvetítő az egyes megbeszéléseken a feleket tájékoztathatja a vitás ügghöz kapcsolódó joganyagról, szakmai tényekről, ismeretekről, továbbá felvázolhatja más szavakkal az egyik vagy másik fél álláspontját.²⁸

Az eljárások lefolytatása során használt módszerekről mindenképpen meg kell említeni, hogy a közvetítő feladatai között az eljárás módszeres lefolytatása kiemelkedő helyet foglal el, ennek ellenére tény, hogy általánosságban a gyakorlattal rendelkező bírók jóval rutinosabban alkalmazzák módszereiket, mint a fiatal jogintézmény kis gyakorlattal rendelkező közvetítői.

3.3.2.3.Képviselet az eljárásokban

A szóbeli egyezségi kérelem azonnali elbírálása során a Pp. szabályai alapján van lehetőség a képviseletre. Így amennyiben a fél törvény egyes perbeli cselekményekre másként nem rendelkezik, a fél helyett az általa, illetőleg törvényes képviselője által választott meghatalmazott is eljárhat [Pp. 66. § (1) bek.].

Ha a félnek nincs perbeli cselekvőképessége, valamint akkor is, ha a fél jogi személy, nevében törvényes képviselője jár el. Törvényes képviselője jár el annak nevében is, akinek részére a cselekvőképesség érintése nélkül rendelt gondnokot a gyámhatóság, de csak akkor, ha személyesen nem lép fel. Törvényes képviselő hiányában a fél részére a bíróság az ellenfél kérelmére ügygondnokot (74. §) rendel [Pp. 49. § (2) bek.].

²⁶ Ktt. 32. § (4) bek.

²⁷ <http://consensus.hu/>

²⁸ SÁRINÉ DR: SIMKÓ ÁGNES: A mediáció. A közvetítői tevékenység. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2004, 234. O.

Ha a fél cselekvőképtelen vagy jogi személy és törvényes képviselője nincs, a bíróság a fél részére ügygondnokot rendel. Fontos szabály az, hogy az ügygondnok egyezséget csak akkor köthet, ha ezáltal az általa képviselt felet nyilvánvaló károsodástól óvja meg [Pp. 74. §].

A közvetítói eljárásban a felek jogi képviselővel vagy más meghatalmazott személlyel képviseltethetik magukat, de az első közvetítói megbeszélésen és a megállapodás megkötésekor és aláírásakor a feleknek (jogi személy fél esetén a képviselőjére feljogosított személynek) személyesen kell jelen lenniük, hiszen az érdekek mentén történő tárgyalások során kialakítandó döntés meghozatalában, a megállapodás kidolgozásában és annak aláírásában személyükben ők kompetensek. E szabály is azt támasztja alá, hogy a közvetítés során nem a felek jogi képviselői közötti megbeszélésen kell kialakítani és létrehozni a megegyezést, hanem a feleknek kell eljutniuk a közvetítói megbeszéléseken a részükre elfogadható megoldás megtalálásához. Természetesen a jogi képviselő az általa képviselt félnek a szükséges segítséget megadhatja, a megbeszéléseken elhangzottakat ügyfelével megbeszélheti, de közreműködése az egyes megbeszéléseket nem zavarhatja. A gyakorlatban már működő közvetítők tapasztalatai arra utalnak, hogy a jogi képviselő jelenléte a közvetítói megbeszéléseket kifejezetten a jogi megoldások megvitatásának irányába terelve a jogi képviselő a közvetítő helyzetét nehezíti meg a közvetítés módszereinek alkalmazásában.²⁹

3.3.2.4.A felek akarata és kontrollja a jogvita felett

A bíróság elé kerülő jogvitát a keresetlevél kézbesítését követően már nem a peres felek, hanem a bíróság irányítja.³⁰

A szóbeli egyezségi kérelem azonnali elbírálásakor az egyezségről általánosságban elmondható, hogy az egyezségkötés lehetősége valóban gyorsíthatja az eljárást, de nem teremti meg annak a valós lehetőségét, hogy az érdekelt felek jogvitájukat a tényleges, egyező akaratuknak megfelelően oldhassák meg.³¹ Erre ugyanis csak akkor kerülne sor, ha az akaratuk teljes mértékben egybe esne a jogszabályok által előírtakkal. A felek – a polgári perhez képest – nagyobb mértékben és folyamatosan kontroll alatt tartják a jogvitát, de a vitarendezés közben felmerült egyes kérdések tekintetében a döntési szabadságuknak a jogszabályok korlátokat állítanak.

²⁹ SÁRINÉ DR: SIMKÓ ÁGNES: A mediáció. A közvetítói tevékenység. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2004, 269. O.

³⁰ <http://consensus.hu/>

³¹ SÁRINÉ DR: SIMKÓ ÁGNES: A mediáció. A közvetítói tevékenység. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2004, 240. O.

Jelenleg - a felek rendelkezési jogának szabad érvényesülésével összhangban – a bíróság csak akkor tagadhatja meg az egyezség jóváhagyását, ha az anyagi jogszabályt sért.³²

Ezzel szemben a közvetítés során az érdekelt felek jogvitájukat a tényleges, egyező akaratuknak megfelelően oldhatják meg. A közvetítői eljárásnak igen lényeges ismérve, hogy a felek közösen oldják meg a konfliktust, adott esetben a jogszabályok rendelkezéseitől eltérően.³³ Az eljárás végig a jogvitában érintett felek ellenőrzése alatt marad, semmi olyasmi nem történik, amivel az összes érintett fél ne értene egyet.³⁴

3.3.3. Az eljárások befejezése

A szóbeli egyezségi kérelem azonnali elbírálása kétféleképpen fejeződhet be.

Ha az eljárás eredményeképpen az egyezség létrejön, akkor a létrejött egyezséget jegyzőkönyvbe kell foglalni, és a jóváhagyásra a 148. §-t kell alkalmazni [Pp. 127. § (1) bek. második mondat]. A Pp. 148. §-a a jóváhagyással kapcsolatban az a feltételt szabja, hogy a az egyezésnek meg kell felelnie a jogszabályoknak. Így nem hagyhat jóvá a bíróság olyan egyezséget, amely kógens anyagi jogi szabályba, vagy a bíróság illetékességére, hatáskörére, a felek perbeli jog vagy cselekvőképességére vonatkozó szabályba ütközik.³⁵ Nemcsak arról van szó, hogy meg kell tagadnia a jóváhagyást, ha az nem felel meg a jogszabályoknak, hanem arról is, hogy a felek megállapodása világos, egyértelmű és – ha arra szükség merül fel – végrehajtható legyen.³⁶ Előfordulhat, hogy a jóváhagyás törvényi feltételének meglétét illetően a bíróságnak kétsége merül fel. Ilyenkor a felek meghallgatásával, s ha indokolt, bizonyítás útján oly mértékben kell feltárnia a tényállást, hogy az, az egyezség jóváhagyását kellően megalapozza.³⁷

Ha egyezség nem jön létre, a bíróság az eljárást másként folytatja: a szóbeli kereset azonnali tárgyalásának szabályai szerint [Pp. 127. § (1) bek.] jár el. Ebben az esetben a kérelmet – mint keresetet – az egyik félnek felperesi minőségben tett előadása alapján a

³² KISS DAISY: A tárgyalás. In: A polgári perrendtartás magyarázata I, szerkesztette: Németh János, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1996, 611. O.

³³ SÁRINÉ DR: SIMKÓ ÁGNES: A mediáció. A közvetítői tevékenység. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2004, 238. O.

³⁴ <http://consensus.hu>

³⁵ BÁRÁNDY PÉTER: T/1092. számú törvényjavaslat a közvetítői tevékenységről – Általános indokolás, Budapest, 2002. október, az adott törvényi részhez kapcsolódó indokolás

³⁶ KÖLES TIBOR: A tárgyalás. In: Polgári eljárásjog: Kommentár a gyakorlat számára, szerkesztette: Petrik Ferenc, Budapest, HVG-ORAC, 1994, 78/3. O.

³⁷ BÁRÁNDY PÉTER: T/1092. számú törvényjavaslat a közvetítői tevékenységről – Általános indokolás, Budapest, 2002. október, az adott törvényi részhez kapcsolódó indokolás

tárgyalási jegyzőkönyvbe kell foglalni. Ekkor a bíróság felek kérelmére a tárgyalást nyomban megtartja.

A szóbeli egyezségi kérelem azonnali elbírálásának befejezése esetén az elévülés szabályai a Ptk. 327. § (2) bekezdése alapján alakulnak: az elévülés megszakadása, illetőleg az elévülést megszakító eljárás jogerős befejezése után az elévülés újból megkezdődik.

A közvetítői eljárás befejeződik a megállapodás aláírásának napjával; azon a napon, amelyen az egyik fél közli a másik féllel és a közvetítővel, hogy a közvetítői eljárást befejezettnek tekinti; azon a napon, amelyen a felek egybehangzóan kijelentik a közvetítő előtt, hogy kéri a közvetítői eljárás befejezését; vagy a felek eltérő megállapodása hiányában a nyilatkozat aláírásának napjától számított négy hónap elteltével [Ktt. 35. § (1) bek.].

Ha a közvetítői eljárás eredményes, a közvetítő a felek együttes jelenlétében megkötött megállapodást a közvetítői eljárás lefolytatására választott nyelven írásba foglalja, és a megállapodást tartalmazó okiratot a feleknek átadja. A megállapodást a közvetítő és az együttesen, személyesen jelen lévő felek aláírásukkal látják el [Ktt. 35. § (2) bek.]. Ebben az esetben közvetítői eljárás eredményes befejezése után az elévülés újból megkezdődik [Ktt. 31. § (2) bek.].

A közvetítői eljárás eredménytelensége esetén a Ptk. 326. §-a (2) bekezdésében foglaltak irányadóak: az eljárás befejezésétől számított egy éven belül - egyéves vagy ennél rövidebb elévülési idő esetében pedig három hónapon belül - a követelés akkor is érvényesíthető, ha az elévülési idő már eltelt, vagy abból egy évnél, illetőleg három hónapnál kevesebb van hátra.

Az eredmény jogilag kötelező, a közvetítés eredményeképpen létrejött egyezséget³⁸ a felek jogilag kötelező írásbeli szerződésbe foglalják, szükség esetén biztosítékokkal megerősítik annak érdekében, hogy az egyezségben foglaltak teljesítésében minden érintett kellőképpen megbízhatson.³⁹

A jelenlegi adatokat tekintve a közvetítői eljárásban rendezett jogviták mintegy 90 százaléka megállapodással végződik.⁴⁰

3.4. Egyéb tényezők

3.4.1. Előnyök a peres eljáráshoz képest

³⁸ az eredményes közvetítés esetén létrejövő megállapodást a gyakorlat gyakran egyezségnek hívja

³⁹ <http://consensus.hu/>

⁴⁰ <http://consensus.hu/>

A két eljárás közös tulajdonsága az, hogy a peres eljáráshoz képest több tekintetben is előnyöseket a felek érdekeinek szempontjából.

Közismert, hogy a bíróságok előtti eljárás igen sok esetben hosszadalmas, akár évekig elhúzódhat (részben a bíróságok túlterheltsége, részben pedig az egymással perben álló feleknek az eljárás elhúzódását célzó taktikája miatt), ugyanakkor ha a peres eljárás befejeződik, sok esetben az ítélet végrehajthatatlan. A peres eljárások másik igen lényeges jellemzője, hogy az egyik fél mindig a vesztes, a másik fél pedig a nyertes pozícióban van, de számtalan esetben elmondható, hogy a bíróság által meghozott határozat alapján lényegében mind a két fél úgy érezheti, hogy nem nyert, hanem veszített a bírósági eljárásban. A bíróság előtti eljárásban ugyanakkor sok esetben tovább éleződhet a felek közötti ellentét, a vélt vagy valószínű sérelmek továbbra is fennmaradnak, fennmaradhatnak.⁴¹

További különbség az, hogy a bíróság előtti peres eljárásban a perindítás az egyik fél kereseti kérelmének alapszik, így a másik fél a perben való részvételről már nem is dönthet, bizonyos szempontból kényszerítve van az abban való részvételre.

A közös előnyök között van egy fontos kivétel, amely szerint a közvetítés kedvezőbb a szóbeli egyezségi kérelem azonnali elbírálásánál. Bár a bíróság igénybevétele kizárja a választott-bírósághoz fordulást és fordítva, addig a közvetítés nem zárja ki a többi intézmény igénybevételeit, már amennyiben az sikertelennek bizonyulna.

3.4.2. Időtényező

A peres eljáráshoz képest a szóbeli egyezségi kérelem azonnali elbírálása nagyságrendekkel gyorsabb, de nem szabad figyelmen kívül hagyni a közvetítéshez képesti gyorsaságot sem. Ha tényállás és a jogi háttér egyértelműen megállapítható, és az egyezés megfelel a jogszabályoknak, a bíróság azt végzéssel azonnal jóváhagyja. Így nem kizárt, hogy a bíróságon való megjelenés és az egyezés jóváhagyása egy napon lezajlódjon.

A közvetítés - a peres eljáráshoz képest - szintén nagyságrendekkel gyorsabb, de a közvetítői tevékenységről szóló törvény szabályai bizonyos tekintetben lassabbá tehetik a szóbeli egyezségi kérelem azonnali elbírálásához képest. A mai gyakorlat alapján⁴² a jogvita - körültekintő és szakszerű döntés-előkészítés után - egy-két hónapon belül lezárható. Az eljárás pedig olykor csak néhány órát igényel.⁴³

⁴¹ SÁRINÉ DR. SIMKÓ ÁGNES: A mediáció. A közvetítői tevékenység. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2004, 236. O.

⁴² <http://consensus.hu/>

⁴³ <http://consensus.hu/>

A gyorsaság elősegítése érdekében a közvetítői tevékenységről szóló törvény is tartalmaz az eljárás idejére vonatkozó szabályokat. A közvetítői eljárás kezdeményezésére irányuló felkérés kézhezvételét követő 8 napban teszi lehetővé a közvetítőnek, hogy írásban nyilatkozzon arról, hogy elfogadja-e a felkérést.

A szabályozás így valóban megteremti annak a lehetőségét, hogy az eljárás a lehető legrövidebb időn belül megkezdhető legyen, vagy ha a felkérést a közvetítő visszautasítja, a felek a lehető legrövidebb időn belül egy újonnan választott közvetítő felkérését kezdeményezhessék.⁴⁴

3.4.3. Diszkréció és bizalom

Nyilvánvaló, hogy a felek jogos elvárása, hogy jogvitájukat a lehető legnagyobb nyugalomban rendezhessék, mind a külvilág elől védettek legyenek, mind pedig az eljáró bíróban illetve közvetítőben megbízhatónak.

A szóbeli egyezségi kérelem azonnali elbírálásánál ezt elsősorban a bírák jogállásáról és javadalmazásáról szóló 1997. évi LXVII. törvény biztosítja. A bíróval szemben a törvény az alábbi követelményeket fogalmazza meg: a bíró minden ügyben befolyástól mentesen, és részrehajlás nélkül köteles eljárni⁴⁵; köteles a tisztségéhez méltó, kifogástalan magatartást tanúsítani és tartózkodni minden olyan megnyilvánulástól, amely a bírósági eljárásba vetett bizalmat vagy a bíróság tekintélyét csorbítaná; a szolgálati viszonyán kívül nyilvánosan nem fogalmazhat meg véleményt bíróság előtt folyamatban lévő vagy folyamatban volt ügyről, különös tekintettel az általa elbírált ügyekre⁴⁶; az eljárása során köteles az ügyféllel szemben tisztességes és pártatlan magatartást tanúsítani.⁴⁷ A feleknek az eljárásba vetett bizalmát emellett jelentősen meghatározza az igazságszolgáltatásba vett bizalma, amire mind az általános társadalmi megítélés, mind pedig korábbi saját bírósági ügyük hatással lehet.

A közvetítővel szembeni elvárások megtartását a közvetítői tevékenységről szóló törvény biztosítja. A közvetítőt - ha törvény másként nem rendelkezik - titoktartási kötelezettség terheli minden olyan tény és adatot illetően, amelyről a közvetítői tevékenységével összefüggésben szerzett tudomást. A közvetítő titoktartási kötelezettsége a közvetítői tevékenység megszűnése után is fennáll [Ktt. 26. § (1)-(2) bek.].

⁴⁴ SÁRINÉ DR. SIMKÓ ÁGNES: A mediáció. A közvetítői tevékenység. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2004, 268. O.

⁴⁵ a bírák jogállásáról és javadalmazásáról szóló törvény 26. § (1) bek.

⁴⁶ a bírák jogállásáról és javadalmazásáról szóló törvény 28. §

⁴⁷ a bírák jogállásáról és javadalmazásáról szóló törvény 31. §

A titoktartás által nyújtott biztonság teszi lehetővé, hogy olyan bizalomteli légkör alakuljon ki a közvetítői megbeszélés során, amelyben a felek őszintén feltárhatják valódi érdekeiket, szükségleteiket, felszínre kerülhetnek az igazán fontos (addig gyakran elhallgatott vagy eltorzított) információk, vagyis hogy a felek kezdő pozíciójukból kimozdulva az integratív-érdekalapú tárgyalási formába váltsanak.⁴⁸

A titoktartási kötelezettség megtartását erősíti meg a Pp. 170. §-ának (1) bekezdése is: a tanúvallomást megtagadhatja a jogvitával érintett ügyben lefolytatott közvetítői eljárásban eljáró közvetítő, szakértő. A szakértőre vonatkozó szabályozás nem akadályozza annak, hogy a Pp. szabályainak figyelembe vételével a közvetítői eljárásban részt vett szakértőt a bíróság az általa lefolytatott bizonyítási eljárásban szakértőként kirendelje.⁴⁹

A diszkréciót biztosítja az is, hogy a közvetítői eljárásban az ügyről a feleken és a közvetítőn kívül más nem szerez tudomást, a közvetítés zárt ajtók mögött folyik.⁵⁰

A gyakorlatban továbbá jellemző, hogy a felek megállapodnak abban, hogy a tárgyalások bizalmasak, azokról harmadik fél nem szerezhet tudomást.⁵¹

3.4.4. Elégedettség

A sok évig tartó pereskedés végén a legjobb esetben is csak az egyik fél hagyja el elégedetlen a bíróság ítéletét, gyakoribb azonban, hogy az esetek túlnyomó részében mindkét fél elégedetlen a bíróság ítéletével.⁵²

A szóbeli egyezségi kérelem azonnali elbírálása esetén a felek elégedettségének teljességét kizárólag rendelkezési jogukat korlátozó jogszabályok vehetik el, bár ezzel a felek általában számolnak. Az egyezségről a Pp. magyarázata általánosságban megemlíti, hogy a felekben az egyezés rendszerint nagyobb megnyugvást kelt, mint az ítélet.⁵³ Így a felek ilyen szempontból abban a szerencsés helyzetben vannak, hogy ítélet nélkül egy ítélet hatályú végzéssel a jogvita lezárásával elégedetten távoznak a bíróságról.

⁴⁸ BÁRÁNDY PÉTER: T/1092. számú törvényjavaslat a közvetítői tevékenységről – Általános indokolás, Budapest, 2002. október, az adott törvényi részhez kapcsolódó indokolás

⁴⁹ BÁRÁNDY PÉTER: T/1092. számú törvényjavaslat a közvetítői tevékenységről – Általános indokolás, Budapest, 2002. október, az adott törvényi részhez kapcsolódó indokolás

⁵⁰ <http://mediatoriroda.hu>

⁵¹ <http://consensus.hu/>

⁵² <http://consensus.hu/>

⁵³ KISS DAISY: A tárgyalás. In: A polgári perrendtartás magyarázata I, szerkesztette: Németh János, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1996, 609. O.

Érdekes tény, hogy az egyezség megkötésekor a bíró is elégedett, hiszen az adott jogvita nem kerül a pereskedés hosszú, sok munkával járó útjára.⁵⁴

A felek a legelégedettebbek a közvetítői eljárásban lehetnek, hiszen akaratuk teljes mértékben érvényesül a létrejött megállapodásban, különösen azért, mert a megállapodás nem jöhet létre a résztvevők egyetértése nélkül. Ez garantálja, hogy a közvetítés eredményeként létrejövő egyezség a jogvita minden résztvevőjének sikert és elégedettséget nyújt.⁵⁵

3.4.5.Eredményesség

A tapasztalatok szerint a szóbeli egyezségi kérelem azonnali elbírálásában létrejött egyezséget, mind a felek egyetértésével a közvetítői eljárásban hozott megállapodást a felek, mivel az saját érdekeiknek megfelelően lett kialakítva., betartják, végrehajtják.

3.4.6.A felek kapcsolata

A szóbeli egyezségi kérelem azonnali elbírálása a peres eljáráshoz képest a felek kapcsolata nem ellenséges, jóllehet, hogy az egyezségkötéshez nem biztos, hogy a jó viszony, hanem bizonyos objektív tényezők vezettek (gyors vitarendezés, gyors végrehajthatóság, ítélt dolog joghatása). A szóbeli egyezségi kérelem azonnali elbírálása után a felek kapcsolata a jövőben tehát nem feltétlenül konfliktusmentes.

A közvetítői eljárásban - a szóbeli egyezségi kérelem azonnali elbírálásához képest - lényegesen jobb a kapcsolat. A jó kapcsolat nélkül a megállapodás létrejöttének még az esélye sem áll fenn.

3.4.7.Kényelem

Azon kívül, hogy a feleknek együtt kell megjelenniük a bíróságon, illetve a közvetítő előtt az első tárgyaláson és a megállapodás aláírásakor, a feleknek a két eljárás maximális kényelmet nyújt a peres eljáráshoz képest. E kérdésben a két intézmény közötti különbség minimális, az adott ügy bonyolultságától függ.

⁵⁴ UDVARHELYI MIKLÓS: Konfliktuskezelés vagy konfliktusgerjesztés? A bíró szerepe az egy[ez]ség megkötésében. In: Bírák Lapja. A Magyar Bírói Egyesület folyóirata 3-4/96: 102-140., 115. O.

⁵⁵ <http://consensus.hu/>

3.4.8. Speciális szakértelem

A felek jogvitájában - a törvényi szabályozásnak köszönhetően – az adott eljárásban mindig a szükséges szakértelemmel rendelkező bíró illetve közvetítő jár el.

A szóbeli egyezségi kérelem azonnali elbírálásakor a szakértelmen elsősorban a jogtudományban való jártasságot kell érteni. Ezt a bírák jogállásáról és javadalmazásáról szóló 1997. évi LXVII. törvény biztosítja, amely a 3. § (1) bekezdésében a bírói tisztség betöltésének feltételeként állapítja meg az egyetemi jogi végzettséget, a jogi szakvizsga letételét, valamint azt, hogy a bíró kinevezése előtt legalább egy évig bírósági vagy ügyészségi titkárként, illetve korábban alkotmánybíróként, bíróként, katonai bíróként, ügyészként, közjegyzőként, ügyvédként, jogtanácsosként működjön, vagy a köztisztviselők jogállásáról szóló 1992. évi 23. törvény hatálya alá tartozó központi közigazgatási szervnél közigazgatási, illetve jogi szakvizsgához kötött munkakörben dolgozzon.

A közvetítő szakértelme a bíró szakértelmétől eltér. A közvetítés nem alapvetően jogi ismereteket és gyakorlatot feltételez, nem azonosítható a jogászi szakmával. Tehát a közvetítő esetében – bár nem hátrány, de - nem lényeges a jogi ismeret, sokkal inkább a jogvitában érintett szakterület, vagy a konfliktusmegoldáshoz szükséges ismeretek és az ezekben szerzett rutin játszanak fontosabb szerepet. A közvetítői tevékenységről szóló. törvény 5. § (1) bekezdésében a közvetítői tevékenység folytatását csak olyan személynek engedi meg, aki felsőfokú végzettséggel és annak megfelelő legalább öt éves igazolt szakmai gyakorlattal rendelkezik.

3.5. Az egyezség és a megállapodás

3.5.1. Az egyezség és a megállapodás tartalma

A szóbeli egyezségi kérelem azonnali elbírálása során létrejött egyezség bírósági egyezség, de nem perbeli egyezség, hanem nemperes eljárásban kötött egyezség.

A bíróság az egyezség jóváhagyásáról, illetve annak megtagadásáról végzéssel határoz.⁵⁶

Fontos kiemelni, hogy a bíróság döntése ilyenkor csupán a felek által kötött egyezség jóváhagyására vagy a jóváhagyás megtagadására korlátozódik. A bíróság nem jogosult az egyezséget kiegészíteni, az egyezség feltételeit a jóváhagyó végzésben módosítani (Legfelsőbb Bíróság P. törv. I. 21357/1977. – BH 1978. Évi 8/342. Sz.).

⁵⁶ Pp. 148. § (1) bek. alapján

Arra azonban - amennyiben ezt a felek egyező nyilatkozattal kérik - lehetősége van, sőt köteles, hogy a jóváhagyó végzésben rendelkezzen a perköltség⁵⁷ viseléséről. Az államnak járó illeték és az állam által előlegezett költség tekintetében pedig kérelem nélkül, hivatalból kell rendelkeznie [Pp. 78. §-ának (2) bek.].⁵⁸

Az egyezségkötéssel kapcsolatban rá kell mutatni azonban arra, hogy a felek rendelkezési jogosultsága lényegesen szűkebb határok között mozoghat, mint a közvetítői eljárásban. A felek által a bírósági eljárásban megkötött egyezségnek – melynek hatálya a bírói ítélettel azonos – kizárólag a jogszabályoknak kell megfelelnie, mert a feleknek a jogszabályoktól eltérő egyező akarata nem válhat a bírósági ítélettel azonos hatályúvá.⁵⁹

A megállapodás eltérő jogokat és kötelezettségeket is megállapíthat attól, amely a feleket a bíróság előtti eljárás esetén illetve meg: a közvetítés ugyanis a jogok és kötelezettségek helyett lényegében a szükségletekre és az érdekekre összpontosít, megkísérli megtalálni a megoldást, amely megfelel a felek érdekeinek, így nem szükségszerűen tükrözi a szigorú értelemben vett törvényes jogokat és kötelezettségeket, mivel valójában az igények mögötti érdekekre figyel.⁶⁰

3.5.2. Az egyezség és a megállapodás hatálya és joghatása

A bíróság által jóváhagyott egyezségnek ugyanaz a hatálya, mint a bírói ítéletnek; a jóváhagyó végzés ellen beadott fellebbezésnek az egyezség végrehajtására nincs halasztó hatálya [Pp. 148. § (3) bek.].

A Pp. 229. §-ában meghatározottak az egyezséget jóváhagyó végzésre is irányadóak: az érvényesített jog tárgyában hozott egyezséget jóváhagyó végzés jogereje kizárja, hogy ugyanabból a tényalapról származó ugyanazon jog iránt ugyanazok a felek - ideértve azok jogutódait is - egymás ellen új keresetet indíthassanak, vagy az ítéletben már elbírált jogot egymással szemben egyébként vitássá tehesék (anyagi jogerő).

Tárgyi értelemben a jogerő ítélt dolgot csak akkor eredményez, ha a már elbírált és az érvényesíteni kívánt igény jogi és ténybeli alapja azonos. Az anyagi jogerő másik tárgyi feltétele a tényalap azonossága. Az egyezséget jóváhagyó végzés jogereje nem terjed ki a

⁵⁷ per hiányában értelemszerűen a perköltség a nemperes eljárás költségeire vonatkozik

⁵⁸ BÁRÁNDY PÉTER: T/1092. számú törvényjavaslat a közvetítői tevékenységről – Általános indokolás, Budapest, 2002. október, az adott törvényi részhez kapcsolódó indokolás

⁵⁹ SÁRINÉ DR: SIMKÓ ÁGNES: A mediáció. A közvetítői tevékenység. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2004, 240. o.

⁶⁰ SÁRINÉ DR: SIMKÓ ÁGNES: A mediáció. A közvetítői tevékenység. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2004, 234. O.

meghozatalát követően bekövetkezett tényekre, tehát ezekre hivatkozva az egyezséggel korábban már érintett jogviszony újabb rendezését lehet kérni.⁶¹

Az ítélet hatályú egyezséget jóváhagyó végzés alanyi terjedelme arra ad választ, hogy milyen személyi körre terjed ki az ítélet jogereje. A perrendtartás e tekintetben a jogerő határát a feleknél, illetve jogutódaiknál vonja meg. A jogutód tehát ugyanabból a tényalapból ugyanazon jog iránt pert nem indíthat.

A közvetítői eljárásban létrejövő megállapodásnak természetesen távolról sincs ítéletszerű hatálya. A közvetítői tevékenységről szóló törvény a közvetítői eljárásban létrejött megállapodáshoz hatósági kényszert (végrehajthatóságot) nem kapcsol. Ha jogszabály valamely okirat alaki követelményeként annak ügyvéd, jogtanácsos általi ellenjegyzését vagy közokiratba foglalását kívánja meg, a közvetítői eljárásban létrejött, írásba foglalt megállapodás csak abban az esetben vonhatja maga után azokat a jogkövetkezményeket, amelyeket egyébként peres eljárásban a bíróság határozata vagy joghatás kiváltására alkalmas okirat alapoz meg, ha a megállapodás alapján készített okirat ezeknek a feltételeknek megfelel, azaz a megállapodásban foglaltak alapján készített okiratot jogtanácsos vagy ügyvéd ellenjegyzzi, vagy azt közokiratba foglalják. A törvény előírja, hogy a közvetítői eljárásban az ügyben közvetítőként eljáró jogtanácsos, közjegyző, ügyvéd az eljárásban létrejött, írásba foglalt megállapodás alapján joghatás kiváltására alkalmas okiratot nem készíthet, és azt a közvetítőként az ügyben eljáró jogtanácsos, ügyvéd nem ellenjegyezheti⁶², annak érdekében, hogy minden olyan helyzet, amelyben felmerülhet annak a gyanúja, miszerint a közvetítő érdekelt abban, hogy a megállapodás olyan tartalommal jöjjön létre, amely alkalmas az okiratkészítésre, ellenjegyzésre, elkerülhető legyen.⁶³

A közvetítői eljárásban létrejött megállapodás nem érinti a feleknek azt a jogát, hogy a vitás ügyben igényüket bírósági vagy választott-bírósági eljárás keretében érvényesítsék [Ktt. 36. § (1) bek.]. Ha törvény másként nem rendelkezik és a felek másként nem állapodtak meg, a közvetítői eljárás befejezését követően indult bírósági vagy választott-bírósági eljárásban a felek nem hivatkozhatnak a másik fél által, a vita lehetséges megoldásával összefüggésben a közvetítői eljárásban kifejtett álláspontra, javaslatra, és a másik félnek a közvetítői eljárásban tett elismerő, joglemondó nyilatkozatára [Ktt. 36. § (2) bek.]. A bíróság előtti eljárásban a felek nem a közvetítői eljárásban létrejött megállapodás bírósági eljárás keretében történő felülvizsgálatát kérik, hanem a vitás ügy rendezésének egy másik útját választják, így a

⁶¹ BÁRÁNDY PÉTER: T/1092. számú törvényjavaslat a közvetítői tevékenységről – Általános indoklás, Budapest, 2002. október, az adott törvényi részhez kapcsolódó indoklás

⁶² Ktt. 35. § (3) bek.

⁶³ BÁRÁNDY PÉTER: T/1092. számú törvényjavaslat a közvetítői tevékenységről – Általános indoklás, Budapest, 2002. október, az adott törvényi részhez kapcsolódó indoklás

bírósági eljárásban irreleváns annak bizonyítása, hogy a közvetítői eljárásban a felek a megállapodás létrehozása érdekében (amelynek tartalma a felek döntése alapján lényegesen eltérhet a bírósági eljárásban megállapítandó tényállás alapján meghozandó döntéstől) milyen ígéreteket tettek egymásnak.⁶⁴

3.6. Az eljárások korlátai

Bár a jogalkotó folyamatosan szem előtt tartja a felek érdekeit, bizonyos esetekben a felek mégsem élhetnek az eljárások adta lehetőségekkel.

A szóbeli egyezségi kérelem azonnali elbírálásának nincs helye, ha a Nmjt. a kizárt joghatóság alapján nem teszi lehetővé, hogy a nemzetközi elemeket tartalmazó tényállás esetén a vitás ügyben magyar bíróság járjon el [Nmjt. 62/C – 62/E. §].

Emellett a Pp. kimondja, hogy a személyállapottal kapcsolatos perekben nem alkalmazható a 127 §-a. Így nincs helye a szóbeli egyezségi kérelem azonnali elbírálásának a házassági perekben [Pp. 281. § (2) bek.], az apasági és származás megállapítása iránti egyéb perekben [Pp. 293. § (1) bek.], a szülői felügyelet megszüntetésére irányuló perben [Pp. 302. § (1) bek.], és a gondnokság alá helyezési perben [Pp. 304. § (2) bek.].

Továbbá a Pp. 148. §-a alapján nincs helye az egyezség jóváhagyásának, ha

- Az egyezséggel rendezni kívánt jogviszony semmis szerződésen alapul (Legfelsőbb bíróság P. törv. III. 3004/1982 – BH 1983. Évi 1/25. Sz.)
- Az egyezség elidegenítési és terhelési tilalomba ütközik, a tilalom jogosítottjának hozzájárulása nélkül (BH 1971. Évi 6568. Sz.)
- Az egyezség végrehajthatatlan (Legfelsőbb bíróság P. törv. II. 20511/1982. – BH 1983. Évi 120. Sz., Legfelsőbb Bíróság P. törv. II. 20882/1991. – BH 1992. Évi 3/178. Sz.)
- Az egyezség más per adataira vonatkozó megállapodást tartalmaz (Legfelsőbb bíróság Gf. I. 21172/1991. – BH 1992. Évi 7/485. Sz.)
- Az egyezség pénztartozás késedelmes megfizetésének esetére a késedelmi kamaton felül kötbér kikötését is tartalmazza (legfelsőbb Bíróság P. törv. III. 20944/1991. – BH 1992. Évi 4/253. Sz.)

⁶⁴ BÁRÁNDY PÉTER: T/1092. számú törvényjavaslat a közvetítői tevékenységről – Általános indokolás, Budapest, 2002. október, az adott törvényi részhez kapcsolódó indokolás

- Az egyezséget a felszámolás alatt álló gazdálkodó szervezet felszámolója által meghatalmazott jogi képviselő a felszámoló „helyi megbízottja” írja alá (Legfelsőbb Bíróság Gf. VI. 31422/1993. – BH 1994. Évi 4/214. Sz.)
- Az egyik fél (a jogszabály kijátszásának szándékával) azért vállalja magára az illetékfizetést, hogy az őt megillető illetékmentességre tekintettel a bíróság az illeték kiszabását mellőzze (Legfelsőbb bíróság Gf. V. 31201/1984. – BH 1986. Évi 8/338. sz.)

E feltételek figyelmen kívül hagyása az egyezés hatálytalanságát, a jóváhagyó végzés hatályon kívül helyezését vonja maga után.⁶⁵

A közvetítéssel megoldható polgári jogviták körét a törvény három kizáró szabály megfogalmazásával korlátozza. A kizáró szabályok léte abból fakad, hogy a polgári perek egy része olyan jellegű, amelyekben szükségszerűen bíróság döntése szükséges a vita lezárásához, vagyis a jogvita megoldását nem lehet a felekre bízni.⁶⁶

Nincs helye közvetítésnek akkor, ha a felek rendelkezési jogát törvény korlátozza.⁶⁷

Nem terjed ki a törvény szerinti szabályozás a külön törvényben szabályozott közvetítői vagy békéltetői eljárásra, továbbá a választott-bírói eljárás során lefolytatandó közvetítésre sem.⁶⁸ Így például az egészségügyi szolgáltató és beteg között az egészségügyi szolgáltatás nyújtásával kapcsolatban lefolytatott közvetítés során továbbra is az egészségügyi közvetítői eljárásról szóló 1997. Évi CLIV. törvényben foglaltak szerint kell eljárni. Igénybe vehető ugyanakkor a közvetítés olyan – gazdasági jogi – ügyekben is, amelyekben választott-bírói eljárásnak lenne helye.

Nincs helye a közvetítői eljárásnak a Polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: Pp.) XVI-XVIII., XX-XXI. és XXIV-XXV. fejezetei alá tartozó ügyekben. A Pp. XV. fejezete alá tartozó ügyekben a bíróság döntése szükséges a házasság érvényességének, illetőleg létezésének vagy nemlétezésének megállapításához, továbbá a házasság érvénytelenítéséhez és a házasság felbontásához.⁶⁹ Ennek elsődleges indoka, hogy a közvetítői eljárás alá nem vonható, a felsorolt fejezetek alá tartozó ügyekben speciális rendelkezések szabályozzák az eljárást. Így például részben hivatalból történő bizonyításnak van helye, meghatározott esetekben a bíróság köteles a feleket személyesen meghallgatni,

⁶⁵ KISS DAISY: A perjogi intézményekkel együtt tárgyalt bírósági nemperes eljárások. In: A bírósági nemperes eljárások magyarázata, szerkesztette: Németh János, Kiss Daisy, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 2002, 261. O.

⁶⁶ EÖRSI MÁTYÁS – ÁBRAHÁM ZITA: Pereskedni rossz! Mediáció: a szelíd konfliktuskezelés. Minerva Kiadó, Budapest, 2003, 57. O.

⁶⁷ Ktt. 1. § (1) bek.

⁶⁸ Ktt. 1. § (2) bek.

⁶⁹ Ktt. 3. § (3) bek.

ügygondnok rendelése, döntés kereseti kérelem hiányában is, az eljárás célja nem közvetlenül a felek közötti anyagi jogvita bírósági úton történő rendezése, hanem a közigazgatási eljárás törvényességének biztosítása a határozat felülvizsgálatával stb. Lehetőséget biztosít azonban a törvény a Pp. XV., XIX. és XXIII. fejezetei alá tartozó ügyekben (házassági, fizetési meghagyásos eljárással érintett és munkaügyi perek) a közvetítői eljárás lefolytatására, tekintettel arra, hogy ezen ügycsoportoknál számos olyan kérdés merülhet fel, amelyekben a konfliktushelyzet további éleződése helyett egy semleges és a konfliktussal nem érintett személy, a közvetítő segítségével létrejöhet a felek számára elfogadható megegyezés. A törvény ugyanakkor egyértelművé teszi, hogy a közvetítői eljárás a bíróság által teendő intézkedésekre, valamint a bíróság hatáskörébe utalt eljárási cselekményekre nem terjedhet ki, azokról a bíróságnak kell döntenie (például a házasság felbontását kimondó ítélet).⁷⁰

3.7. Jogorvoslat

A szóbeli egyezségi kérelem azonnali elbírálás során a bíróság által jóváhagyott egyezség ítélet hatályú határozat. Ellene fellebbezésnek, perújításnak és felülvizsgálati kérelemnek egyaránt helye van.

Az egyezség jóváhagyását megtagadó határozat ellen a Pp. 233. §-ának (3) bekezdés b) pontja értelmében fellebbezésnek, a Pp. 270. §-ának (1)-(2) bekezdése alapján pedig felülvizsgálati kérelemnek nincs helye. (Legfelsőbb Bíróság Gfv. X. 33143/1993. – BH 1994. Évi 5/274. sz.)

A felek úgy is köthetnek egyezséget, hogy a perköltség megállapítását a bíróságra bízzák. A költség-megállapítás tárgyában hozott végzés azonban a Pp. 233. §-a értelmében fellebbezéssel megtámadható. A felek nyilatkozata ugyanis nem értelmezhető úgy, hogy esetleges jogsérelmük orvoslásának jogáról már eleve lemondtak (PK. 202. szám).

Az egyezségből fakadó sérelem orvosolható azzal is, hogy a fél valamely megtámadási okra hivatkozva az egyezség érvénytelenségének megállapítása érdekében keresettel él: a felek akaratnyilatkozatát tartalmazó végzés polgári jogi alapon – megtévesztés, tévedés stb. címén – önálló keresettel megtámadható. Ha a megtámadás alapján a bíróság ítélettel megállapítja az egyezség szerződési részének az érvénytelenségét, ez az ítélet az egyezség jóváhagyását tartalmazó végzés elleni perújítás okaként szolgálhat.⁷¹

⁷⁰ BÁRÁNDY PÉTER: T/1092. számú törvényjavaslat a közvetítői tevékenységről – Általános indoklás, Budapest, 2002. október, az adott törvényi részhez kapcsolódó indoklás

⁷¹ KISS DAISY: A tárgyalás. In: A polgári perrendtartás magyarázata I, szerkesztette: Németh János, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1996, 614., O.

A közvetítői eljárásban létrejött megállapodás ellen természetesen jogorvoslatnak egyáltalán nincs helye.

A végrehajthatóság hiánya azonban indokoltá teszi a felek részére a bírósághoz fordulás lehetőségének biztosítását, tehát a közvetítői eljárásban létrejött megállapodás – ahogy már korábban említettük - nem érinti a feleknek azt a jogát, hogy a vitás ügyben utóbb bírósághoz forduljanak. A bírósághoz fordulás lehetősége mind az eljárás eredményessége, mind pedig az eredménytelensége esetén fennáll a felek részére. A bírósági eljárásban azonban nem a közvetítői eljárásban létrejött megállapodás lesz a per tárgya, hanem a vitás ügynek a bírósági eljárás keretében történő elbírálása. A bíróság előtti eljárásban a megállapodás természetesen bizonyítékként bemutatható és annak értékelése a bíróság által felvett bizonyítás keretében történik meg.⁷²

Ha a közvetítői eljárásban a felek nem érzik bizonyosan azt, hogy a másik féllel kidolgozott megállapodásban foglaltakat vállalni tudják és azt a későbbiekben ténylegesen be is fogják tartani, sokkal felelősségteljesebb döntés lehet az, hogy nem a megállapodás aláírásával fejezik be a közvetítői eljárást, hanem kérik az eljárás befejezését és az eredménytelenül záruló közvetítői eljárást követően a bíróság előtti eljárásban kezdeményezik a vitás ügy elbírálását⁷³, ugyanis a perköltségviselés Pp.-ben előírt szigorú szabálya előírja, hogy, ha a közvetítői eljárásban létrejött megállapodás ellenére a megállapodással rendezett jogvita tárgyában a megállapodást megkötő felek bármelyike a bírósághoz fordul, a pert indító fél a per eldöntésére való tekintet nélkül kötelezhető a perben felmerült valamennyi költség megfizetésére. Ez alól a törvény mindössze akkor enged kivételt, ha a felperes kizárólag a megállapodásban foglaltak iránt, annak nem teljesítése miatt indít pert: ilyenkor a perköltségviselés általános szabályai irányadóak. Méltánytalan teher lenne ugyanis a pert indító féllel szemben, ha az eljárás teljes költségét viselnie kellene akkor, amikor lényegében a közvetítői eljárásban vállalt kötelezettség teljesítésének kikényszeríthetősége érdekében indítja a pert.⁷⁴

3.8. Az eljárások során felmerült költségek és azok viselésének szabályai

⁷² SÁRINÉ DR: SIMKÓ ÁGNES: A mediáció. A közvetítői tevékenység. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2004, 276-277. O.

⁷³ SÁRINÉ DR: SIMKÓ ÁGNES: A mediáció. A közvetítői tevékenység. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2004, 277. O.

⁷⁴ BÁRÁNDY PÉTER: T/1092. számú törvényjavaslat a közvetítői tevékenységről – Általános indokolás, Budapest, 2002. október, az adott törvényi részhez kapcsolódó indokolás

Az eljárások költségei – a peres eljáráshoz képest - a rövidebb időtartam és a költségek alacsonyabb mértéke vagy hiánya miatt lényegesebb alacsonyabbak.

A szóbeli egyezségi kérelem azonnali elbírálása során a felek elsősorban a bíróság előtti eljárással szükségképpen jelentkező illetéket kötelesek megfizetni. Az illetékekről szóló 1990. évi 93. törvény (Itv.) 42. § (1) bekezdése alapján az illeték mértéke az illetékalap 1 %-a, de legalább 3000 forint, legfeljebb 15 000 forint. Az illetékalap - ha törvény másként nem rendelkezik - az eljárás tárgyának az eljárás megindításakor fennálló értéke. Ha az eljárás tárgyának értéke így nem állapítható meg, és ha törvény másként nem rendelkezik, az illeték számításának alapja *jelenleg* 125 000 forint.

A költségek viselésével kapcsolatban a bírói gyakorlat külön leszögezte, hogy: nem hagyható jóvá az az egyezés, amelyben az egyik fél - a jogszabály kijátszásának szándékával - azért vállalja magára az illetékfizetést, hogy az őt megillető illetékmentességre tekintettel a bíróság az illeték kiszabását mellőzze.⁷⁵

Egyéb költségeiket a felek általában nem kérik felszámításra, ennek oka az, hogy, közöttük egyetértés van, és önként vállalják az ez eljárásban való részvételt. A szakértő, tanú vagy a tolmács díját általában az a fél viseli, akinek az érdekét szolgálta azok igénybevétele.

A perköltségről⁷⁶ – az egyezés jóváhagyásakor – a bíróság csak akkor dönt, ha a felek ezt külön kérik (legfelsőbb Bíróság Gf. IV. 31140/1988. – BH 1989. Évi 7/284. Sz.).

A közvetítés költségei teljesen eltérően alakulnak, hiszen gazdasági tevékenységnek minősül, azt a közvetítő ellenérték fejében végzi.

A közvetítő tevékenységéért díj jár és igényt tarthat a felmerült és igazolt költségei megtérítésére, továbbá a díj és költségek előlegezésére is. Az egyes ügyekben felszámítandó díj összegében a természetes személy vagy jogi személy és a felek szabadon állapodnak meg [Ktt. 27. § (1)-(2) bek.].

Az eljárás díjában és a várható költségek összegében, a fizetés módjában a felek és a közvetítő előre, a felkérésben történő megegyezéskor, megállapodnak.⁷⁷ Ennek azért van jelentősége, mert a felek az iroda által készített előzetes költségbeclés alapján döntenek a közvetítői eljárás megindításáról.⁷⁸

A közvetítő a felekkel a közvetítői eljárás befejezésével egyidejűleg számol el.

⁷⁵ BH1986. 338.

⁷⁶ Értelemszerűen itt per hiányában csak költséget kell érteni

⁷⁷ <http://consensus.hu/>

⁷⁸ <http://mediatoriroda.hu>

A közvetítői tevékenységről szóló törvény foglalkozik a közvetítés során eljárt szakértővel kapcsolatos költségekről is: a szakértő tevékenységéért szakértői díj és költségtérítés jár [Ktt. 33. § (4) bek.].

A közvetítő közvetítői díját és költségeit, továbbá a szakértő díját és költségeit - eltérő megállapodás hiányában - a felek egymás között egyenlő arányban viselik [Ktt. 30. § (3) bek. második mondat]. Külön megállapodás hiányában a fél az eljárásban való részvételével felmerült költségeit (pl. utazás), valamint az általa meghallgatni kért személy költségeit maga viseli [Ktt. 30. § (3) bek. első mondat].

Végül - szemléltetésképpen - egy átlagos mai közvetítői iroda⁷⁹ munkája során felszámolt költségek a következők szerint alakulnak:

1. Jogi szakvélemény elkészítése (amennyiben szükséges): 100 000 forint óránként
2. A közvetítés díja: 50 000 ezer forint óránként
3. Eredménytől függő díjazás: a jogvitában megjelölt összeg előre meghatározott százaléka, mely a vitás összeg nagyságától függően degresszíven kerül megállapodásra. Ez az összeg a közvetítőnek csak eredmény, azaz egyezség elérése esetén jár.

A fent meghatározott díjak az általános forgalmi adó összegét nem tartalmazzák, és azokat a felek a közvetítő számlája alapján átutalással fizetik ki a közvetítő számlájára.⁸⁰

4. ZÁRÓ GONDOLATOK

A polgári jogviták bíróságon kívüli rendezésének szabályozása manapság egyre nagyobb szerepet kap, mert az az érdekelt felek ügyére sokkal gyorsabb és olcsóbb megoldással szolgálhat, másrészt, mert a közismerten túlterhelt bíróságok tehermentesítését jelentheti, de ezen túlmenően hozzájárul a hazai konfliktuskezelő kultúra kialakításához és megszilárdításához is.⁸¹

Ezzel együtt tény, hogy a két eljárás kihasználtsága más jogintézményhez képest minimális. Ennek több oka is van.

Annak ellenére, hogy a szóbeli egyezségi kérelem azonnali elbírálása bő három évtizede alkalmazható eljárás, sem a hétköznapi életben, sem a szakmai életben nem eléggé ismert. A

⁷⁹ Eörsi & Társai Közvetítő Kft.

⁸⁰ <http://consensus.hu/>

⁸¹ BÁRÁNDY PÉTER: T/1092. számú törvényjavaslat a közvetítői tevékenységről – Általános indokolás, Budapest, 2002. október, az adott törvényi részhez kapcsolódó indokolás

közvetítés hasonló helyzetben van, bár ez részben annak tudható be, hogy az intézményt 2003-ban építették be a magyar jogrendszerbe.

Az, hogy a felek mi alapján választanak meghatározott eljárások között, komoly tudományos vizsgálódások központi kérdése. A perválasztást motiváló tényezők között megtalálható többek között a jog kulturáltsága, az igazságügyi szervek munkájáról és presztízséről alkotott vélemény és nem utolsósorban a jogérvényesítés esélye.⁸² E kutatások ismeretében megállapítható, hogy a mai magyar jogi kultúra egyre inkább a pereskedés irányába tart.

Ezt a felfogást erősíti az a tény is, az ügyvédek magas száma miatt⁸³ egyre kevesebb ügy jut egy-egy ügyvédre. Emiatt viszont a korábbi jövedelmük fenntartása érdekében előnyben részesítik a hosszú, több éves, több tárgyalásból álló peres eljárást, mint a felek számára kedvezőbb, gyorsabb, olcsóbb eljárást.

Láthatók ugyanakkor a jogalkotó azon törekvései, amelyek a fenti tendencia ellensúlyozására irányulnak. Erre két kézenfekvő példát is találhatunk a hatályos jogban: a szóbeli egyezségi kérelem azonnali elbírálása jelentős – korábban említett - illetékkedvezményt nyújt. A közvetítői eljárás ismertebbé tétele érdekében pedig a keresetlevélben fel kell tüntetni, hogy a felek közötti jogvitában közvetítői eljárás volt-e folyamatban [Pp. 121. § (1) bek. f) pont].

Hogy mi várható a jogalkotótól és a jogalkalmazóktól a két eljárás jövőjét illetően, nehéz lenne megjósolni. Abban azonban bízom, hogy dolgozatommal hozzá tudtam járulni a két eljárás népszerűsítéséhez, a peren kívüli vitarendezés előnyeinek bemutatásához, valamint átlátható eligazítást tudtam nyújtani a tekintetben, hogy adott tényállás esetén meghatározott célokkal rendelkező felek számára melyik eljárás nyújt több előnyt.

⁸² KENGYEL MIKLÓS: Magyar Polgári Eljárásjog. Osiris Kiadó, Budapest, 2004, 31.o

⁸³ Magyarországon a hazai ügyvédek száma 1991 óta megötszöröződött, létszámuk jelenleg meghaladja a tízezret, csak Budapesten 4500 ügyvéd praktizál. (figyelő.net, 2004 május 5.)

FELHASZNÁLT IRODALOM

BÁRÁNDY PÉTER: T/1092. számú törvényjavaslat a közvetítői tevékenységről, Budapest, 2002. október

EÖRSI MÁTYÁS – ÁBRAHÁM ZITA: Pereskedni rossz! Mediáció: a szelíd konfliktuskezelés. Minerva Kiadó, Budapest, 2003

KAZAY ANDRÁS: Keresetindítás. In: Polgári eljárásjog: Kommentár a gyakorlat számára, szerkesztette: Petrik Ferenc, Budapest, HVG-ORAC, 1994

KENGYEL MIKLÓS: Magyar Polgári Eljárásjog. Osiris Kiadó, Budapest, 2004

KISS DAISY: A perjogi intézményekkel együtt tárgyalt bírósági nemperes eljárások. In: A bírósági nemperes eljárások magyarázata, szerkesztette: Németh János, Kiss Daisy, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 2002

KISS DAISY: A tárgyalás. In: A polgári perrendtartás magyarázata I, szerkesztette: Németh János, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1996

KÖLES TIBOR: A tárgyalás. In: Polgári eljárásjog: Kommentár a gyakorlat számára, szerkesztette: Petrik Ferenc, Budapest, HVG-ORAC, 1994

NÉMETH JÁNOS: Magyar Polgári Perjog I., Liturgia Kiadó, Budapest, 1996

NÉVAI LÁSZLÓ: Keresetindítás. In: A polgári perrendtartás magyarázata, szerkesztette: Szilberek János és Névai László, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1976

SÁRINÉ DR. SIMKÓ ÁGNES: A mediáció. A közvetítői tevékenység. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2004

UDVARHELYI MIKLÓS: Konfliktuskezelés vagy konfliktusgerjesztés? A bíró szerepe az egy[ez]ség megkötésében. In: Bírák Lapja. A Magyar Bírói Egyesület folyóirata 3-4/96: 102-140.

FELHASZNÁLT JOGSZABÁLYOK

1952. évi III. törvény a polgári perrendtartásról (Pp.)

1959. évi IV. törvény a Polgári Törvénykönyvről (Ptk.)

1979. évi 13. törvényerejű rendelet a nemzetközi magánjogról (Nmjt.)

1990. évi XCIII. törvény az illetékekről (Itv.)

1997. évi LXVII. törvény a bírák jogállásáról és javadalmazásáról

2002. évi LV. törvény a közvetítői tevékenységről (Ktt.)

EGYÉB FORRÁSOK

Levelezés Dr. Eörsi Mátyással, az Eörsi & Társai Közvetítő Iroda vezetőjével, 2005. május

Eörsi & Társai Közvetítő Iroda weblapja (<http://consensus.hu>)

Első Magyar Mediátor Iroda weblapja (<http://mediatoriroda.hu>)